

Mátyus Aliz

Kigyószisz Hamu és gyémánt?

Hamu és gyémánt, ötvennégy éves vagyok. Ordította bele az ebédlő tágas, nagy asztala fölötti térbe, a fiának szánva, mint egy eszement. De hát miért, de hát miért? Egy srófhúzással túl már miért nem megy a nyugalma megőrzése, mikor hisz épp az lenne a valami. És épp arra készül mindig, még egy srófhúzással innen is. Hiába a fene nagy bölcsesség, a nagy mindent tudás, a mindent előrelátás? Mikor pedig minden jól megy még másodperccel előbb is? Hát elég, ha a fia kidugja a fejét a szobájából, s belekérdez a levegőbe, egy bizonyos, újabban jól megtalált kamasz hangon, hogy na, mi történt? Elégett a hagyma? Hamuvá égett?

Az bizonyos, hogy a helyzetben a konyhából és előszobából egyesített tér Grazban csináltatott örökség ebédlőgarnitúrája, ami épp eléggé barokkos, csak tüzeli. Különben nem jutna eszébe az a frappáns, válasznak szánt mondat, hogy hamu és gyémánt, ötvennégy éves vagyok. És nem jönne ki úgy belőle, erősen két részre tagolva, hogy előbb a hangjával megadóan szelíd, hamu és gyémánt, mert hát egy ilyen ötlet kinek ne lenne meglepetés, s ki ne lenne meghatódva tőle maga is, aztán pedig a vele járó mozdulat miatt a korbejelentés mégis hetyke, na, még talán kicsit fenyegető is, ötvennégy éves vagyok. Várjunk csak! Lehet, hogy azt mondta, ötvennégy éves múltam. Igen, az még jobb, mert hangsúlyosabb múlni, mint lenni. S ezzel kellett volna azt kifejeznie, hogy igenis, vele nem lehet akármilyen hangon, akármít.

Hogy milyen teljesítményre volt képes, arra a legjobb bizonyíték Bence elbizonytalanodása, igaz, csak egy pillanatra, de az ahhoz elég volt, hogy ne húzza vissza a fejét a szokott ritmusban. A pillanat mélységet nyitott a helyzetnek, hisz az ajtó mögüli kiszólásnak, mely színházi helyzetekben, díszletek lévén, a tényleges ajtó hiányában problémamentes, itt és most nem volt az. Ugyanis minden Bence mozdulatainak reflexek általi jól irányítottóságán múltott. A lét a tét. Kívül marad-e a feje a becsapódó ajtón, vagy sikerül a tervezett ki-bejelentés egy esetleges ajtókitárással meghosszabbítania, s akkor épségét megőrizve, de az ajtón kívül került. Kint volt! Haditervet változtatva, fejjel, és ittasan az eljövendő győzelem mámorában.

Ő előbb rosszul ismerte fel a helyzetet. Azt hitte, a bizonytalanság amiatt van, mert hogy Bence hozzászokott már a vele szembeni azonnali fegyverletételhez. No, nem csak azért, mert ő ötvennégy évesen olyan gyenge partner lett volna! De tudni kell, hogy Bence már jó egy éve csak Dumas-ban és Szerb Antalban utazott, ami az időt illeti, mind kizárólag tizenhét század, s nem létezett számára más megoldás, mint a teljes, azonnali győzelem, vagy sportnyelven a kosár érintése nélküli kosár. Bence bizonytalansága viszont nem ebből, hanem a tárgyi tudás hiányából adódott. Egész egyszerűen nem tudta, hova tegye ezt az érezhetően összetartozó kétféleséget, hamu és gyémánt. Mert hogy a kormeghatározásra ügyet sem vetett, törődött is vele, mit mond az anyja, hány éves, követte ő azt épp eléggé magától is, úgy érezte hát, ez csak a sallang. A másik, az igen. Hamu és gyémánt. Mert, hogy mi a fene ez? S honnan fog ez neki most, rögtön kiderülni?! Ugyanis Bence egyáltalán, de egyáltalán nem volt képes még feszített pillanatokban sem, sőt akkor a leg-

kevésbé, se elfogadni, se elviselni, hogy ő ne tudna valamit. Márpedig hol volt ő még Andrzej Wajdától, amikor még csak a Kusturica Macskajával és a Hegedűs a háztetőn, jelzem, amerikai változatával, mert nincs más! volt elfoglalva, s korábban meg még csak a cseh újhullámot gyúrte le, az férte bele, már tizenévesen.

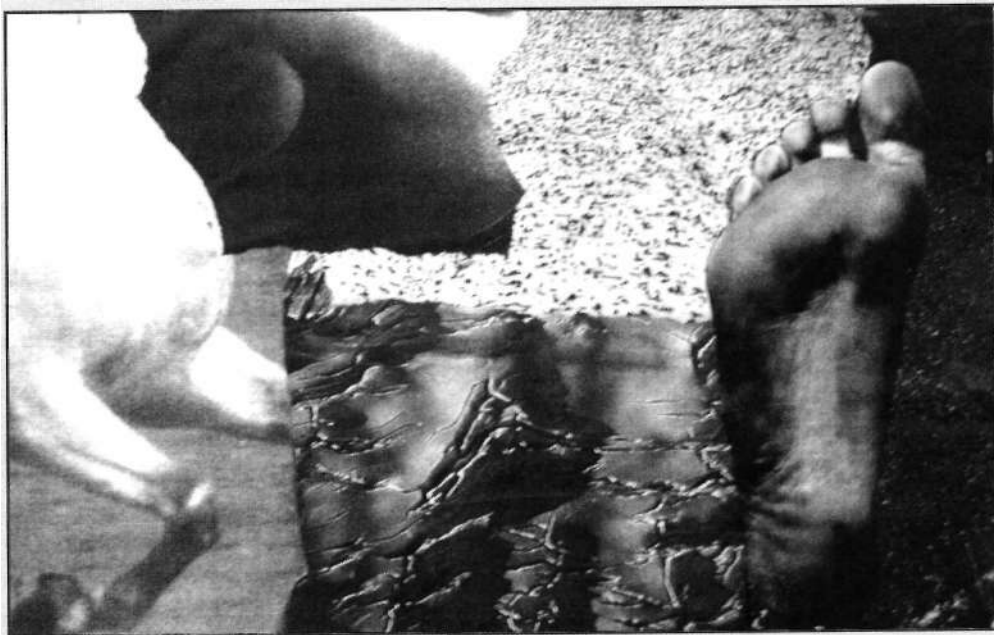
S ekkor gyorsan jött. Csodásan áthidalva a szakadékot. És erősen hangosan, hogy már a hang is jelezze, visszaadhatatlanul kell lecsapnia a labdát. Isa pur és homu vogymuk. Valahogy így mondta, de mint a vezényszavakat, úgy pattogtatta közben a mássalhangzókat, s a lényeg a kamasz győzelemmámor volt, amivel visszafordult a szobájába, hisz amiért jött, bár a tervezettnél egy kicsit hosszabban, de elvégeztetett.

A konyhából és előszobából egyesített tér azon a télen tágasabb volt a kelleténél, és nem volt kifűthető. Igaz, hogy a bejárati ajtó szimpla volt, és betyárosan szaladt be rajta a hideg, hiába a tekintélyes zöld bársony függöny, amivel a külvilágot kitűnően megszüntette, és hiába, hogy süttött-főzött, s a fia szerint égetett, nem segített az sem. Most, hogy a Bencével folytatott csatában átmelegedett, elővehette a fiatalságát. Andrzej Wajda, Hamu és gyémánt. Óh, az a másoknak hőn szeretett fiatalság! Hogy ő arra mennyire nem szeretett sokáig még gondolni se! Persze, ha neki minden előbb jött, mint kellett volna. Nem érte fel ésszel, mi a házasság, amikor feleségnek akarták, lett is bús költő bús szeretője. Aztán, amit a házasságról tudott, azt magának mégse akarta, s lett így színházrendező feleség, távházasságban. Hivatalosan házasság, és R. Mátyus Alice, egy nagyon értelmesnek kikiáltott, büszke nő. No, ha vesszük csak a jelzők végét is, hogy ez mennyire csak a látszat volt, arról mesélhetne. S persze épp ezért, belemerült férjes asszonyként egy Sartre-Beauvoir kapcsolatba, amit őt megszakítással elhúzott kilenc évig. Azért sikerült oly nagyon sokáig, mert ekkorra kezdte megtanulni, hogy az életben semmi sincs úgy, mint ahogy elképzelte, s hogy semmi sincs anélkül, hogy megdolgozzon érte. Egy alkalommal ebből a kapcsolatból ment el önkéntes száműzetésbe, hogy közepet építsen magának, mert a társa, akit melleleg eltartott, mert csak neki volt munkahelye, fizetségül mindent megtett érte, hogy olyan legyen, amilyennek egy másik embernek lennie kell. Hogy amikor lefejtik róla a hagymarétegeket, ott belül is legyen egy közép. Sőt, talán úgy kellett volna kinéznie, hogy ne is lehessen lefejteni róla a rétegeket, hanem a személyiségének ennél sokkal bonyolultabb, ehhez képest valami egészen más szerkezete kellett volna, hogy legyen. Olvastak ehhez Heller Ágnes-t, és Kierkegaard-t, de legfőképp a Malamud Mesterember-ét. Az kulcs volt mindenhez. És mégis, és mégse. Hiába, még az önkéntes száműzetés is. Pedig ott igazán egyedül volt, s valóban csak magával elfoglalva. Utoljára úgy ment el ebből a furcsa párosból, hogy jártányi, éltényi energiája nem volt. Mert sikerült belőle előbb kiélni, lásd Picasso, majd kibombázni, lásd háború, mindent, ami ő. Megtapogatta magát, egy kedvező albréletben, annyi ép részt nem talált, hogy sejtjei önépítkezésbe kezdhettek volna. Szerb Antal özvegye, aki befogadta, s aki más természetű lévén állította, ilyet még nem látott, nem ismert lehetetlent. Újév napján elébe rakott egy francia Bibliát, volt a háznál, mert a bátyja, Bálint Endre illusztrálta. Aztán úgy nevezte néven a párkapcsolatok szexuális vonatkozásait, hogy ő azonnal észhez tért, és újra válaszképes lett a világra. Hisz, még ha addig él, se hagyhatja, hogy ilyen mélyre süllyesztve akarja vele láttatni valaki a szerelmet.

Talán ezek az egyszer s mindenkorra kijózanító szavak hívták fel a figyelmét bizonyos dolgokra, és segítettek neki abban, hogy egy következő szerelemben most igazán ne keressen-találjon mást, mint a másik testét, de azt nagyon, s a következő, már életszerűbb kapcsolatában meg is kapta, az életében ajándéknak, a fia apját, épp annyi időre, amennyire kellett. De az a kis törékeny asszony, felesége a Szerb Antalnak, akinek a könyveit, az irodalomtörténeteket is beleszámítva, úgy tartotta az ágyánál, mint mások a Bibliát, más dolgokat tudott még szemléltetni is. Pedig csakis ugyanolyan törékeny lehetett fiatalon is, mint amikor megismerte, nem épp sokkal a vég előtt, mert nála ez alkati volt. Szóval világossá tette a számára, hogy az erő határa nem ott van, ahol ő hiszi. Hogy ahol ő már azt hinné, hogy a halálán van, hát hol volt, hol nem volt, hol van ő még attól?! Így aztán szép lassan rájött, mi az ő élete összes kihívása az igaziakhoz képest. Amilyeneket a Klári nénire mért a sors. Mert ő, ha nem is sokan tudják, elment Sopronkőhidára a férjéért, és háromszáz halott közül kereste ki egy tömegsírból. S akkor megszervezte, hogy minden sorstárs, aki előkerült, traktorokon fel tudja szállítani a fővárosba a hozzátartozóit.

Ki gondolt volna rá, hogy erre képes lenne. S hogy ez bármivel felülmúlható. Talán ez a benne képpé lett különös történet tette, hogy a Batthyány utcában, a cselédszobában legtöbbször azt álmodta, kopognak az ablakon, s nem tud járni, s az ajtóhoz menni, ahogy kellene, csak felemelkednek a lábai, s vízszintesen fekszik a levegőn, mintha repülne, s ahogy az ablakhoz közelítene, kinéznie rajta sose sikerül, csak mindig újra meg újra beleütközik a feje tetejével.

Amikor a Batthyány utcai albérlet után a volt színházrendező férj, mint sors kegyelméből egy kis lakásban nyugovóra hajthatta a fejét, már csaknem mindenre kész volt. Azt a kicsi hiányt, ami még hibádozott, betöltötte az a hang és színpompás éjszaka, amíg a feje fölött kigyulladt, majd leégett a tanyája.

Dús László: Mauzózeum - részlet